

Stichting Bureaus Jeugdzorg
Haaglanden/Zuid-Holland

De ernst van een civiele crisisplaatsing

Kenmerken van jeugdigen die
op grond van een civielrechtelijke
crisisplaatsing in een JJI verblijven

Stichting Bureaus Jeugdzorg
Haaglanden/Zuid-Holland

De ernst van een civiele crisisplaatsing

Kenmerken van jeugdigen die op grond van een
civielrechtelijke crisisplaatsing in een JJI verblijven

Inhoudsopgave

Voorwoord	5
1. Achtergrond	6
2. Opzet onderzoek	10
3. Resultaten	14
4. Drie aspecten nader beschouwd	28
5. Samenvatting en conclusies	34
6. Aanbevelingen	36
Geraadpleegde bronnen	40

Voorwoord

In 2001 hebben de gezamenlijke (gezins)voogdij-instellingen, het Ministerie van Justitie en de Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI) een convenant afgesloten voor de civielrechtelijke plaatsing van jeugdigen in een crisissituatie. Het betreft de plaatsing in een Justitiële Jeugdinstelling (JJI). Sinds de afspraken in dit convenant zijn vastgelegd zijn er jaarlijks steeds meer civielrechtelijke crisisplaatsingen. Duidelijk is dat het hierbij om een groep jongeren gaat met complexe problematiek, die de nodige zorg behoeft. De afgelopen jaren is steeds vaker de vraag gesteld of deze jeugdigen wel in een JJI thuishoren. In 2004 leidde dit tot een heftige maatschappelijke discussie.

Zo ontstond bij Stichting Bureaus Jeugdzorg Haaglanden/Zuid-Holland de behoefte aan meer inzicht in de achtergrond en problematiek van deze groep jeugdigen. In de tweede helft van 2004 is intern een dossieronderzoek verricht. De resultaten hiervan staan in dit verslag.

Het dossieronderzoek naar civielrechtelijke crisisplaatsingen is het eerste van een serie. De afdeling Onderzoek, Ontwikkeling en Opleiding (O³) van Stichting Bureaus Jeugdzorg Haaglanden/Zuid-Holland gaat de verschillende groepen cliënten van Bureau Jeugdzorg structureel in beeld brengen. Informatie over de verschillende doelgroepen geeft zicht op de hulpvraag van cliënten en kan aanwijzingen geven voor het beleid.

Emmy Berben
Januari 2006

1. Achtergrond

1.1 Inleiding

Justitiële Jeugdinstellingen (JJI) zijn voorzieningen van residentiële hulpverlening voor jeugdigen van 12 tot 18 jaar. Hierin worden straffen en maatregelen ten uitvoer gelegd op grond van het jeugdstrafrecht en worden civielrechtelijke vrijheidsbenemende maatregelen uitgevoerd. Dit betekent dat er zowel jongeren op grond van een strafrechtelijke als op grond van een civielrechtelijke maatregel in een JJI verblijven. In dit onderzoek gaat het om de laatstgenoemde groep. Dit zijn jongeren die onder toezicht gesteld zijn of onder voogdij staan. Zij mogen slechts onder bijzondere omstandigheden in een JJI geplaatst worden. De (gezins)voogd heeft hiervoor een speciale ‘machtiging gesloten plaatsing’ van de Kinderrechter nodig. Deze machtiging wordt alleen verleend als de jeugdige ernstige gedragsproblemen heeft. In een crisissituatie kan de (gezins)voogd een spoedplaatsing aanvragen. Elke organisatie heeft een vaste coördinator die toeziet op de juiste uitvoering van de procedure bij civielrechtelijke crisisplaatsingen. De afspraken hiervoor zijn in het convenant crisisplaatsingen vastgelegd.

In dit hoofdstuk staat kort aangegeven, wat dit convenant inhoudt en wat de maatschappelijke ontwikkelingen sindsdien zijn. Daarna komt in hoofdstuk 2 de opzet van het onderzoek naar civielrechtelijke crisisplaatsingen aan de orde. In de hoofdstukken 3 en 4 volgen de resultaten van het onderzoek. Vervolgens staan in hoofdstuk 5 een korte samenvatting en conclusies. Deze hebben geleid tot de aanbevelingen in hoofdstuk 6.

1.2 Convenant crisisplaatsingen

In 2001 hebben de gezamenlijke (gezins)voogdij-instellingen, het ministerie van Justitie en de Dienst Justitiële Inrichtingen een convenant crisisplaatsingen afgesloten. Hierin zijn de afspraken opgenomen over de plaatsing van jongeren in een justitiële jeugdinstelling. Het gaat om jeugdigen

die onder toezicht of voogdij zijn gesteld en die in een crisissituatie verkeren. Het convenant is een noodvoorziening, ‘opdat jongeren die in een crisissituatie verkeren en jongeren die ernstige problemen hebben en strafbare feiten hebben gepleegd, binnen een week na de beslissing hier toe geplaatst kunnen worden’ (Motie Kalsbeek, 27400 VI).

De aanleiding voor dit convenant was het feit dat destijds (vóór 2001) verzoeken voor plaatsing van jongeren in crisissituaties door plaatsgebrek regelmatig werden afgewezen. Omdat er meer meldingen dan beschikbare plaatsen waren, zijn afspraken over doelgroep en procedures gemaakt. Zo zijn er door de verschillende betrokken partijen samen criteria voor de urgentie van de crisissituatie opgesteld. Dit leidde tot de volgende categorieënindeling van de jongeren, die in aanmerking komen voor een crisisplaatsing:

1. Jongeren die het slachtoffer zijn van gedwongen prostitutie.
2. Jongeren die het slachtoffer zijn van een seksueel misdrijf.
3. Jongeren die het slachtoffer zijn van geestelijke of lichamelijke mishandeling.
4. Jongeren die in een situatie verkeren waarin politiebemoeienis nodig is om verdere escalatie van geweld van de jeugdige tegen zijn directe omgeving te voorkomen en waarin is afgezien van aangifte en strafrechtelijke vervolging wegens bloedverwantschap of angst voor represailles.
5. Jeugdigen die aantoonbaar in een van bovenstaande situaties terecht dreigen te komen.
6. Jeugdigen die beschermd moeten worden tegen verdere escalatie van geweld tegen zichzelf.
7. Jeugdigen die beschermd moeten worden tegen verdere escalatie van geweld tegen hun directe omgeving.

In het convenant zijn ook afspraken gemaakt over procedures. De (gezins)voogdij-instelling bepaalt of het om een crisissituatie gaat en tot welke categorie de jongere behoort. De (gezins)voogd vraagt een machtiging bij de kinderrechter aan en maakt een beknopt plan voor de beëindiging van de crisis. Afsgesproken is dat een crisisplaatsing zo kort

mogelijk duurt (maximaal 6 weken). Verder zijn er vaste coördinatoren aangesteld, die in hun eigen organisatie zorgen voor de uitvoering van de afspraken uit het convenant.

1.3 Maatschappelijke ontwikkelingen

Sinds het convenant is opgesteld is het aantal crisisplaatsingen op civielrechtelijke basis in een justitiële jeugdinrichting toegenomen. In 2000 zijn 1.157 personen op niet-strafrechtelijke titel in een JJI aanwezig geweest, terwijl dit er in 2004 bijna twee keer zoveel waren, namelijk 2.159 (informatie DJI, 2005). Het aantal crisisgeplaatste jongeren is tussen 2000 en 2003 bijna verdrievoudigd, van 255 naar 696.

Met deze toename van aantal civielrechtelijke crisisplaatsingen kwam er ook meer aandacht voor het verschil tussen deze groep jongeren en de strafrechtelijk geplaatste jongeren in een JJI. Er ontstond een maatschappelijke discussie. Extreem gesteld gaat het om twee tegenovergestelde meningen. De ene partij legt met name de nadruk op het verschil tussen beide groepen jongeren. Strafrechtelijk geplaatste jongeren verblijven in een JJI vanwege een strafbaar feit. Civielrechtelijk geplaatsten zitten in een JJI om beschermd te worden. Ze zijn over het algemeen kwetsbaarder dan strafrechtelijk geplaatste jongeren en horen daarom niet op dezelfde plek als deze 'agressieve en gewelddadige crimineeltjes'.

De andere partij bekijkt met name de overeenkomsten tussen beide groepen jongeren. Ook veel civielrechtelijk geplaatsten zijn wel eens met justitie in aanraking gekomen en onder de strafrechtelijk geplaatsten bevinden zich veel kwetsbare jongeren. In hun gedrag lijken de jongeren veel op elkaar. De verschillen zijn graduueel.

Zoals gezegd zijn de tegenstellingen zwart-wit geformuleerd. De waarheid ligt ergens in het midden. Om een genuanceerd oordeel te kunnen geven is inzicht in de kenmerken van beide groepen jongeren nodig.

Inmiddels heeft de overheid een besluit genomen over de groep civielrechtelijk geplaatsten. De jongeren horen volgens de overheid thuis in de jeugdzorgketen en niet in de strafrechtelijke keten. Vanaf half 2006 mogen

ze dan ook niet meer geplaatst worden in een JJI. Regionaal moeten de instellingen voor jeugdzorg passende zorg aanbieden. Dit maakt de noodzaak aan inzicht in achtergrondkenmerken en problematiek nog dringender dan die al was.

2. Opzet onderzoek

2.1 Vraagstelling en doel onderzoek

De afdeling O³ van Stichting Bureaus Jeugdzorg Haaglanden/Zuid-Holland heeft op verzoek van de directie een dossieronderzoek uitgevoerd naar civielrechtelijke crisisplaatsingen. De vraagstelling is:

Wat zijn de achtergrondkenmerken en problemen van jeugdigen die in een crisissituatie zitten en op grond van een civielrechtelijke maatregel in een JJI verblijven?

De bedoeling van het onderzoek is om de achtergrond en problematiek van deze groep jeugdigen in de regio te beschrijven. Het gaat om de jeugdigen die via de coördinator van Stichting Bureau Jeugdzorg Haaglanden op grond van een civielrechtelijke maatregel in een JJI zijn geplaatst. Wanneer problematiek en hulpvraag bekend zijn, kan ook aangegeven worden welke zorg deze jongeren nodig hebben.

In mei 2004 is een quickscan verricht, die al een eerste indruk heeft gegeven van de doelgroep. De meting in het najaar van 2004 heeft het eerste beeld aangescherpt.

2.2 Instrument

De gegevens zijn aan de hand van een checklist verzameld. De checklist is deels gebaseerd op een landelijk onderzoek naar crisisplaatsingen (Boendermaker, Eijgenraam, & Geurts, 2004). Hierdoor kunnen de regionale gegevens afgezet worden tegen te landelijke. Dit geeft inzicht in de typische regionale kenmerken van de doelgroep. Eventuele verschillen met landelijke gegevens kunnen duidelijk maken of er in de regio's Haaglanden en Zuid-Holland behoefte is aan een bepaald hulpverleningsaanbod.

Door gebruik te maken van een standaardchecklist kan het onderzoek herhaald worden. Door de resultaten van verschillende metingen te vergelij-

ken kunnen de ontwikkelingen in tijd gevolgd worden.

De gegevens zijn ingevoerd en verwerkt met behulp van het Statistische programma SPSS (Statistical Package for the Social Sciences). Voor de vergelijking van subgroepen (bv jongens en meisjes) is gebruik gemaakt van de chi²-toets. Als criterium voor de statistische significantie van verschillen is uitgegaan van een $p \leq .05$. Dit betekent dat met een zekerheid van minimaal 95% gesteld kan worden dat de verschillen niet op toeval berusten.

2.3 Gehanteerde begrippen

Van alle jeugdigen is een aantal achtergrondgegevens verzameld, zoals geslacht, leeftijd en etnische achtergrond. Om de etnische achtergrond te bepalen is gekeken naar geboorteland van de jeugdige en de ouders. Is ten minste een van de ouders niet in Nederland geboren, dan heeft de jeugdige in het onderzoek een niet-Nederlandse achtergrond. Zijn beide ouders in hetzelfde land geboren (bv Marokko), dan is de etnische achtergrond van de jeugdige hiervan afgeleid (Marokkaans). Zijn de ouders afkomstig uit verschillende landen, dan heeft de jeugdige in het onderzoek een gemengde etnische achtergrond. Als zowel jeugdige als beide ouders in Nederland zijn geboren is aangenomen dat de jeugdige een volledig Nederlandse achtergrond heeft.

In de checklist zijn de problemen ingedeeld naar leefgebied of domein. In navolging van het landelijke onderzoek zijn de volgende domeinen onderscheiden: leefsituatie, gezinsrelaties en sociale relaties, gedrag, lichamelijke en geestelijke gezondheid, scholing en werk. Verder is ook de hulpverleningsgeschiedenis van de jeugdigen nagegaan. Deze geeft aan wat er al aan hulp verleend is en is indirect een maat voor de ernst van de problematiek.

De leefsituatie van de jeugdige heeft betrekking op de thuissituatie (wie woont er) en de problemen die zich bij de ouders kunnen voordoen. Hierbij gaat het zowel om zaken als financiën, huisvesting en werkloosheid als om psychische problemen van de ouders.

Bij gezinsrelaties en sociale relaties gaat het om hoe de diverse gezinsleden met elkaar omgaan, hoe het opvoedingsklimaat is en of mishandeling voorkomt.

Het gedrag van de jeugdige kan heel divers zijn. Binnen dit domein is nagegaan welke externaliserende problemen de jeugdige vertoont, bijvoorbeeld (kenmerken van) oppositioneel opstandig gedrag, antisociaal gedrag, weglopen en seksueel grensoverschrijdend gedrag.

Lichamelijke en geestelijke gezondheid heeft betrekking op lichamelijke problemen en psychische (internaliserende) problemen, zoals depressie, angsten en suïcidaal gedrag of zelfbeschadiging.

Binnen het domein scholing en werk is informatie verzameld over de dagbesteding van de jeugdige en eventuele problemen op school. Nagegaan is ook of de jeugdige intelligentieproblemen heeft. Deze zijn alleen genoemd, wanneer deze ook expliciet in het dossier genoemd zijn, bv in het verslag van het persoonlijkheidsonderzoek. Gebruikelijk is om een intelligentiequotiënt (IQ) van 85- 115 te hanteren voor normaal-begaafden. Bij een IQ van (globaal) 70-85 spreekt men van een licht verstandelijke handicap. In de dossiers is het IQ meestal niet expliciet aangegeven. Problemen op dit gebied worden echter alleen genoemd, wanneer het IQ afwijkt van normaal. Doorgaans gaat het niet om hoogbegaafdheid, maar om een IQ dat lager is dan normaal. Het is aannemelijk dat het dan om een licht verstandelijke handicap gaat. Helemaal zeker is dit echter niet.

2.4 Onderzoekgroep

In dit onderzoek zijn de dossiers van crisisplaatsingen van augustus 2003 tot december 2004 geïnventariseerd. Het gaat om 124 civielrechtelijke plaatsingen. Om te achterhalen waar de jeugdigen vandaan komen, is gekeken naar de woonplaats van de gezaghebbende ouder(s).

Twee jeugdigen (2%) komen uit een andere regio dan Haaglanden of Zuid-Holland. Bij drie jeugdigen (2%) is de woonplaats onbekend. Het grootste

deel van de ouders woont in de regio van Bureau Jeugdzorg Haaglanden, namelijk 69% (N=85). Ruim een kwart (27%, N=34) komt uit de regio van Bureau Jeugdzorg Zuid-Holland. Het gaat hierbij om de regio's Zuid-Holland midden en noord. Jeugdigen uit Zuid-Holland Zuid zijn niet vertegenwoordigd. Deze jeugdigen worden via de locatie Dordrecht van Bureau Jeugdzorg Zuid-Holland in een JJI geplaatst. Wanneer in dit verslag Bureau Jeugdzorg Zuid-Holland staat vermeld, dan worden de regio's Zuid-Holland midden en noord bedoeld, tenzij uitdrukkelijk anders aangegeven is.

Het onderzoek strekt zich uit over een periode van 17 maanden. Het gaat om 124 civielrechtelijke crisisplaatsingen. Op jaarbasis zijn dit 87,5 jeugdigen. Hiervan komen in ieder geval 60 jeugdigen uit de regio Haaglanden en 24 uit Zuid-Holland midden en noord.

Nagegaan is of er verschillen zijn in kenmerken en achtergrond van jeugdigen uit de regio Haaglanden en die uit de regio Zuid-Holland. Slechts op één punt is een significant verschil gevonden. Er zijn meer jeugdigen uit de regio Zuid-Holland met internaliserende problemen dan uit de regio Haaglanden (39% tegenover 65%; $\chi^2=8.59$, $df=2$, $p=.01$). Dit komt met name door het percentage jeugdigen met depressieve klachten (18% resp. 32%). Voor het overige zijn er geen significante verschillen. In de rest van dit verslag is er daarom geen onderscheid tussen beide groepen gemaakt.

Verder worden de regionale gegevens van de jeugdigen die via de coördinator van Bureau Jeugdzorg Haaglanden zijn geplaatst vergeleken met de gegevens uit het landelijke onderzoek (Boendermaker, Eijgenraam, & Geurts, 2004). Als in dit verslag gesproken wordt over landelijk onderzoek, dan wordt het onderzoek van Boendermaker e.a. bedoeld. Voor de leesbaarheid wordt het regionale onderzoek van de jeugdigen bij de Bureaus Jeugdzorg Haaglanden en Zuid-Holland aangeduid met BJZ HL/ZH.

3. Resultaten

In dit hoofdstuk worden de kenmerken van de groep crisisgeplaatste jeugdigen beschreven. In het volgende hoofdstuk wordt nader ingegaan op drie lijnen die uit de gegevens naar voren komen.

3.1 Algemene kenmerken doelgroep

In de onderzoeksgroep bevinden zich meer meisjes (61%) dan jongens (39%). Dit is opmerkelijk. Uit het landelijke onderzoek (Boendermaker, Eigenraam & Geurts, 2004) kwam een gelijke verdeling van jongens en meisjes naar voren (50%:50%).

Tabel 1: Leeftijdsverdeling van de jeugdigen naar geslacht bij BJZ HL/ZH (in %, N=124)

Leeftijd	Jongens (N=48) %	Meisjes (N=76) %	Totaal* (N=124) %
11 jaar	2	1	2
12 jaar	2	5	4
13 jaar	10	15	13
14 jaar	10	22	18
15 jaar	19	25	23
16 jaar	38	21	27
17 jaar	19	11	14

* door afronding is het totaal hoger dan 100%

De jeugdigen zijn gemiddeld 14,9 jaar bij de plaatsing in de gesloten inrichting. De meesten (68%) zijn tussen 14 en 17 jaar (zie tabel 1). Jongens zijn bij plaatsing gemiddeld iets ouder dan meisjes (resp. 15,3 jaar en 14,7 jaar; $p=.027$). Voor de gemiddelde leeftijd bij het opleggen van de maatregel (13,6 jaar) is er tussen jongens en meisjes geen significant verschil.

Tabel 2: Etnische achtergrond van de jeugdige naar geslacht bij BJZ HL/ZH (in %, N=124) en in landelijk onderzoek (in %, n=110)

Etnische achtergrond	BJZ HL/ZH			LANDELIJK
	Jongens (N=48) %	Meisjes (N=76) %	Totaal* (N=124) %	(n=110) %**
Nederland	52	47	49	64
Suriname	0	15	9	6
Antillen	4	4	4	3
Turkije	4	4	4	4
Marokko	19	9	13	5
Overig Westers	2	1	2	7
Overig niet-Westers	4	3	3	12
Gemengd	15	17	16	-

Van de jongeren is 70% in Nederland geboren. De jeugdigen die niet in Nederland geboren zijn komen voornamelijk uit Marokko (10%), Suriname of de Nederlandse Antillen (9%). Een klein percentage (3%) is in Turkije geboren.

Niet alle jeugdigen die in Nederland geboren zijn hebben een Nederlandse nationaliteit. Van de vaders is 53% in Nederland geboren en 57% van de moeders. In iets minder dan de helft (49%) zijn zowel de ouders als de jeugdige in Nederland geboren. De jeugdige heeft in het onderzoek de Nederlandse etnische achtergrond gekregen. Het kan dan nog steeds gaan om derde generatie allochtonen, maar dat is niet nader onderzocht.

Vergeleken met het landelijke onderzoek heeft een groot deel van de jeugdigen een andere dan Nederlandse etnische achtergrond (51% tegenover 36%, zie tabel 2). In de regionale onderzoeksgroep zijn er relatief veel jeugdigen met een Marokkaanse achtergrond geplaatst. In dit onderzoek heeft 13% van de jeugdigen een Marokkaanse achtergrond, terwijl dit op landelijk niveau voor 5% van de crisisgeplaatste jeugdigen geldt. Verder zijn er in het onderzoek naar verhouding meer jongens met een Marokkaanse achtergrond dan meisjes. Opvallend is ook dat alle jeugdigen die een Surinaamse achtergrond hebben van het vrouwelijke geslacht zijn (zie tabel 2).

Tabel 3: Reden voor aanvraag gesloten plaatsing naar geslacht bij BJZ HL/ZH (in %, N=124) en landelijke gegevens.

Reden plaatsing*	BJZ HL/ZH			LANDELIJK
	Jongens (N=48) %	Meisjes (N=76) %	Totaal* (N=124) %	(n=836) %**
Slachtoffer gedwongen prostitutie	0	5	3	7
Slachtoffer seksueel misdrijf	2	8	6	3
Slachtoffer geestelijke of lichamelijke mishandeling	2	1	2	2
Politiebemoeienis ter voorkoming escalatie geweld Jeugdige	6	1	3	7
Dreiging in bovenstaande situaties terecht te komen	10	42	30	30
Bescherming ter voorkoming escalatie geweld tegen zichzelf	54	40	45	23
Bescherming ter voorkoming escalatie geweld tegen omgeving	23	3	11	23
Overige redenen	2	0	1	5

* $\chi^2=31.1$; $df = 7$; $p=.00$
 ** gegevens 2003; bron beleidsinformatie DJI, maart 2004

3.2 Kader van de plaatsing

Maatregel

Alle jeugdigen zijn op grond van een civielrechtelijke maatregel geplaatst. Twee derde van de jeugdigen (66%) is voor de crisisplaatsing onder toezicht gesteld (OTS). Bij ruim een kwart (27%) is een voorlopige ondertoezichtstelling uitgesproken (VOTS). Bij een relatief klein deel (6%) is sprake van een voogdijmaatregel.

Reden van plaatsing

In hoofdstuk 2 is aangegeven welke redenen voor een crisisplaatsing mogelijk zijn. Veel jeugdigen (45%) zijn geplaatst ter bescherming tegen escalatie van geweld tegen zichzelf. Een andere veel voorkomende reden voor plaatsing is de dreiging dat jeugdigen als slachtoffer in riskante situaties terecht komen (30%).

De reden voor plaatsing verschilt significant voor jongens en meisjes (zie tabel 3). Jongens worden vaker dan meisjes geplaatst ter bescherming tegen escalatie van geweld. Meisjes zijn vaker slachtoffer van gedwongen prostitutie of van een seksueel misdrijf of dreigen in zo'n riskante situatie terecht te komen. Opmerkelijk is dat de jeugdigen die slachtoffer zijn van prostitutie, seksueel misdrijf of mishandeling, allen, voor zover bekend, uit de regio Haaglanden afkomstig zijn.

Doel

Het doel van de plaatsing is meestal bescherming van de jeugdige. In 33% is bij de aanmelding bekend welke gespecialiseerde vervolghulp nodig is. Vaker is de noodzakelijke zorg dan nog niet bekend (59%). In de minderheid van de gevallen (7%) is de plaatsing bedoeld als korte interventie die de jeugdige moet motiveren tot zorg.

3.3 Leefsituatie

Opvoedingssituatie

Nagegaan is waar de jeugdige verbleef voorafgaand aan de plaatsing in de JJI. Bijna de helft van de jeugdigen (46%) woont voorafgaand aan de plaatsing thuis (zie tabel 4). Slechts een klein deel woont bij beide ouders (15%).

Tabel 4: De opvoedingssituatie van de jeugdige voorafgaand aan de crisisplaatsing bij BJZ HL/ZH (in %, N=124) en in landelijk onderzoek (in %, n=110)

Opvoedingssituatie jeugdige	BJZ HL/ZH %*	LANDELIJK %
Thuis bij beide ouders	15	11
Thuis bij moeder en evt. partner	25	30**
Thuis bij vader en evt. partner	5	-
Thuis met iemand anders	2	6***
Residentiële setting	32	20
Dakloos	20	21
Pleeggezin	2	-
Onbekend	-	7

* door afronding is het totaalpercentage hoger dan 100.

** percentage voor thuis bij vader of moeder met eventuele partner

*** inclusief pleeggezin

Een vijfde deel van de jeugdigen is dakloos. Bijna een derde verblijft in een residentiële setting. Dat is een vrij hoog percentage, zeker in vergelijking met de landelijke gegevens (Boendermaker, Eijgenraam, & Geurts, 2004). In het landelijke onderzoek verblijft 20% van de jeugdigen bij aanmelding in een residentiële setting. De overige percentages wijken niet of heel weinig af van de landelijke cijfers.

Problemen thuis

Bij de jeugdigen uit het onderzoek spelen de nodige problemen in de thuissituatie. In 85% van de plaatsingen is sprake van een of meer problemen in de thuissituatie. Ziekte, psychische problemen, financiële problemen, problemen met werk en/of huisvesting komen regelmatig voor.

In tabel 5 is aangegeven welke persoon thuis met de verschillende problemen kampt. Alle problemen komen zowel bij vaders als bij moeders voor. Bij moeders is iets vaker sprake van ziekte, financiële problemen, werk-

loosheid en psychische problemen dan bij vaders. De problematiek bij vaders heeft iets vaker te maken met criminaliteit en riskant middelengebruik. Ook komt het voor dat anderen die thuis wonen, zoals een broer of de nieuwe partner van een van de ouders, problemen hebben. De percentages zijn echter niet hoog.

De laatste kolom van tabel 5 geeft aan welk percentage van de jongeren in het onderzoek te maken heeft met de genoemde problemen in de thuissituatie. Op de 'overige vormen van verslaving' na speelt elk probleem bij bijna een vijfde tot de helft van de jeugdigen een rol. Gemiddeld komen er 2,2 van genoemde problemen voor.

Tabel 5: Problemen van vader, moeder of anderen in de thuissituatie van jeugdigen bij BJZ HL/ZH (in %, N=124)

Soort problematiek	BJZ HL/ZH			
	Moeder %	Vader %	Ander %	Totaal %
Ziekte	32	21	4	43
Financiële problemen	27	16	1	32
Risikant middelengebruik	17	22	6	33
Overige verslaving	2	2	0	3
Werk(loosheid)	23	19	1	32
Huisvesting	15	8	2	17
Criminaliteit	4	15	7	23
Psychische problemen	23	12	0	25
Overige problemen	36	27	11	40

3.4 Gezinsrelaties en sociale relaties

In veel gezinnen (78%) is sprake van overbelasting in de opvoeding. Mishandeling van de jeugdige komt in ruim een derde van de situaties (36%) voor. Een kwart van de jeugdigen wordt fysiek mishandeld, 17% wordt emotioneel mishandeld en 5% wordt thuis seksueel misbruikt.

Uit het voorgaande bleek dat slechts een klein deel van de jeugdigen thuis bij beide ouders woont. 30% woont bij een van de ouders met eventueel een nieuwe partner. Er is niet expliciet uitgezocht of de ouders gescheiden zijn, maar veel ouders kampen met relatieproblemen. Van alle jeugdigen heeft 70% van de moeders en 63% van de vaders relatieproblemen. Het gaat dan om problemen tussen de ouders onderling of problemen met een nieuwe partner. De meerderheid van de jeugdigen heeft zelf ook relatieproblemen met hun ouders. 89% van de jeugdigen heeft problemen met hun moeder en 77% met hun vader.

3.5 Gedrag jeugdigen

Externaliserende problemen

Alle jeugdigen hebben externaliserende problemen. Het aantal problemen varieert van 1 tot 11. Gemiddeld hebben zowel de jongens als de meisjes 5 van dergelijke problemen. Bij een aantal problemen is er dus geen verschil tussen jongens en meisjes. Dit is wel het geval voor de aard van de problemen. Uit tabel 6 is op te maken dat de meeste uitingen van externaliserend gedrag bij meer dan de helft van de jeugdigen voorkomen. Antisociaal gedrag en aandachtstekortstoornissen komen relatief weinig voor. Prostitutie komt vaker bij meisjes voor dan bij jongens. Althans het vermoeden dat dit gebeurt. Meisjes vertonen ook vaker seksueel grensoverschrijdend gedrag en lopen vaker weg dan jongens. Jongens zijn daarentegen vaker agressief en plegen vaker delicten dan meisjes.

Uit tabel 6 wordt duidelijk dat bepaalde problemen bij jeugdigen in dit (regionale) onderzoek veel meer voorkomen dan gemiddeld in Nederland. Het percentage jeugdigen dat oppositioneel of agressief gedrag of kenmerken van aandachtstekortstoornissen vertoont, wijkt niet erg af van het

Tabel 6: Aard externaliserende problematiek naar geslacht van de jeugdigen bij BJJ HL/ZH (in %, N=124) en landelijk (n=110)

Externaliserende problematiek	BJJ HL/ZH			LANDELIJK
	Jongens (N=48) %	Meisjes (N=76) %	Totaal* (N=124) %	(n=110) %
Weglopen*	63	88	78	49
Oppositieel gedrag	63	75	70	64
Plegen van delicten*	90	47	64	45
Agressief gedrag*	75	45	57	56
Risicovol middelengebruik	50	50	50	39
Seksueel grensoverschrijdend gedrag*	19	58	43	17
(Vermoeden van) prostitutie*	4	55	35	17
Antisociaal gedrag	38	21	27	57
Aandachtstekortstoornissen**	25	11	16	18

* p=.00 ** p=.03

landelijke percentage. Jeugdigen in de regio's Haaglanden en Zuid-Holland midden en noord lopen echter vaker weg, plegen vaker delicten, gebruiken vaker drugs of alcohol, vertonen vaker seksueel grensoverschrijdend gedrag of maken zich schuldig aan prostitutie dan landelijk het geval is.

Het percentage jeugdigen dat antisociaal gedrag vertoont ligt juist landelijk veel hoger dan in Haaglanden en Zuid-Holland (57% tegenover 27%). Dit kan een kwestie van interpretatieverschil in beide onderzoeken zijn. Mogelijk is in het landelijke onderzoek gedrag vaker geïnterpreteerd als antisociaal, terwijl hetzelfde soort gedrag in dit onderzoek vaker ingedeeld is bij agressief, oppositioneel gedrag of het plegen van delicten. Dit is een suggestie die nader onderzocht zou kunnen worden.

3.6 Lichamelijke en geestelijke gezondheid

Internaliserende problemen

Bij bijna tweederde van de jeugdigen (64%) in dit onderzoek is een persoonlijkheidsonderzoek uitgevoerd, waardoor in ieder geval informatie over de problematiek beschikbaar is. Naast externaliserende problemen heeft ook bijna de helft van de jeugdigen (47%) internaliserende problemen. Het aantal varieert van 1 tot 5. Meestal gaat het om één of twee problemen. Het gaat om depressieve uitingen, zelfbeschadiging of suïcide en psychiatrische problemen (autistische stoornis, dwanggedachten, post-traumatische stressstoornis, zie tabel). Overige problemen die zich regelmatig voordoen zijn eetproblemen, problemen met gezag, angst en rouwverwerking. Gemiddeld hebben de jeugdigen minder dan één internaliserend probleem, namelijk 0,96. Dit verschilt niet significant voor jongens en meisjes.

Tabel 7: Aard internaliserende problematiek naar geslacht bij BJZ HL/ZH (in %, N=124) en landelijk (n=110)

Internaliserende problematiek	BJZ HL/ZH			LANDELIJK
	Jongens (N=48) %	Meisjes (N=76) %	Totaal (N=124) %	(n=110) %
Depressieve uitingen	21	24	23	36
Zelfbeschadiging, suïcide	17	29	24	26
Psychiatrische problematiek	13	8	10	17
Overig	35	28	31	-

Zoals al eerder is aangegeven heeft een groter percentage jeugdigen uit de regio Zuid-Holland (midden en noord) deze problemen dan uit de regio Haaglanden (resp. 65% en 39%). Dit ligt met name aan het percentage jeugdigen met depressieve klachten. De jeugdigen in de regio Haaglanden

(18%) lijken minder vaak last te hebben van depressieve uitingen dan de jeugdigen in andere delen van Nederland (36%, zie tabel 7). Het percentage depressieve jeugdigen in Zuid-Holland (32%) komt redelijk overeen met het landelijk percentage. In het landelijke onderzoek wordt echter vermeld dat lang niet altijd bekend is of sprake is van psychische problematiek. Hierdoor kan een vertekening van de gegevens ontstaan. Lichamelijke problemen komen bij ongeveer een vijfde van de jeugdigen voor (22%).

3.7 School en werk

Nagegaan is hoe de jeugdigen hun dag doorbrengen. Opvallend is dat niet alle jeugdigen een vorm van dagbesteding hebben. 23% van de jeugdigen gaat naar school, 11% heeft een andere dagbesteding en 57% heeft geen dagbesteding. In de wijze waarop ze de dag besteden verschillen jongens en meisjes significant ($\chi^2=12.6$; $df=3$, $p=.01$). Een groter deel van de meisjes dan van de jongens gaat naar school, terwijl jongens vaker een andere dagbesteding hebben, zoals deelname aan een spijbelproject of een ander project binnen de instelling waarin ze verblijven.

Tabel 8: Dagbesteding naar geslacht van jeugdigen bij BJZ HL/ZH (in %, N=124)

Dagbesteding*	BJZ HL/ZH		
	Jongens (N=48) %	Meisjes (N=76) %	Totaal (N=124) %
School	13	29	23
Andere dagbesteding	21	4	11
Geen dagbesteding	60	55	57
Onbekend	6	12	10
*p=.01			

Van een kwart van de jeugdigen (25%) is bekend dat ze intelligentieproblemen hebben. Dit geldt zowel voor de jongens als de meisjes. Wellicht is bij deze groep sprake van een licht verstandelijke handicap. Of dit voor deze hele groep geldt is niet duidelijk, omdat het IQ niet nader onderzocht is. Van een vijfde van de jeugdigen zijn geen gegevens over eventuele problemen op dit gebied bekend.

Het percentage van jeugdigen bij BJZ HL/ZH met intelligentieproblemen is iets hoger dan in landelijk onderzoek naar civielrechtelijke crisisplaatsingen (Boendermaker, Eigenraam, Geurts, 2004). In het landelijke onderzoek bleek 19% van de jeugdigen een licht verstandelijke handicap te hebben. De meerderheid van de jeugdigen (65%) heeft problemen op school. Een nog groter percentage (71%) spijbelt regelmatig. Noch in het voorkomen van schoolproblemen als in het percentage spijbelaars is er een significant verschil tussen jongens en meisjes.

3.8 Aanvang problemen

Tabel 9: Moment waarop problemen zich voor het eerst voordeden naar geslacht bij BJZ HL/ZH (in %, N=124)

Periode van eerste voorkomen problemen*	BJZ HL/ZH		
	Jongens (N=48) %	Meisjes (N=76) %	Totaal (N=124) %
3-5 jarige leeftijd	33	13	21
Lagere school	38	36	36
Middelbare school	23	49	39
Onbekend	6	3	4
*p=.01			

In de dossiers is nagegaan vanaf welk moment de problemen zich voordoen. Opvallend is dat de problemen bij jongens eerder optreden dan bij meisjes. Bij meisjes beginnen de problemen relatief vaak pas op de middelbare school, terwijl dat bij jongens relatief vaak al op 3-5 jarige leeftijd is ($\chi^2=11,7$, $df=3$, $p=.01$).

3.9 Hulpverlening

Bijna alle jeugdigen (98%) hebben al eerder te maken gehad met de hulpverlening. Het percentage dat eerder hulp heeft gehad is hoger dan landelijk. Dit laatste percentage ligt op 77%.

Aan bijna alle jeugdigen bij BJZ HL/ZH (98%) is voor de crisisplaatsing ambulante zorg verleend. De meeste (83%) kregen één tot drie keer ambulante hulp. Gemiddeld is deze vorm van zorg 2,1 keer verleend.

Ruim driekwart (78%) heeft eerder residentiële zorg gehad. Ruim de helft heeft 1-3 keer (59%) residentiële zorg gehad. Gemiddeld was dit 2,2 keer.

Tabel 10: De verschillende vormen van hulp die eerder verleend zijn naar geslacht bij BJZ HL/ZH (in %, N=124)

Hulpverleningsgeschiedenis	BJZ HL/ZH		
	Jongens (N=48) %	Meisjes (N=76) %	Totaal* (N=124) %
Ambulante hulp	96	99	98
Residentiële zorg	79	78	78
Daghulp	29	16	21
Pleegzorg	6	16	12

Daghulp is aan ongeveer een vijfde van de jeugdigen (21%) verleend. Dit was een of twee keer. 12% van de jeugdigen heeft voorheen in een pleeggezin gezeten. Dit was incidenteel vaker dan één keer.

3.10 Beëindiging plaatsing en vervolghulp

Van de 124 plaatsingen zijn er op het moment van de meting 60 (48%) in ieder geval beëindigd. In 15% van de gevallen is niet bekend of de plaatsing al beëindigd is. De meeste jeugdigen van wie bekend is dat de plaatsing beëindigd is hebben een indicatie voor behandeling in een open, gesloten, besloten of psychiatrische setting (N=41; 33% van totaal). Vier jeugdigen kregen een indicatie voor een kamertraining, één jeugdige voor een open leefgroep en een ander voor een persoonlijkheidsonderzoek.

Het grootste deel van de jeugdigen dat een indicatie voor behandeling krijgt komt ook in de geïndiceerde setting terecht (N=32; 27% van totaal). Drie jeugdigen komen in een kamertrainingscentrum terecht. Slechts een enkeling woont (weer) bij zijn ouders thuis of verblijft in een pleeggezin. Enkele jongeren zijn weggelopen, ontvoerd of zwerven (N=4). In een derde van de gevallen (N=40; 32%) is niet bekend waar de jeugdige na beëindiging verblijft.

4. Drie aspecten nader beschouwd

In het voorgaande hoofdstuk zijn de algemene kenmerken van de groep crisisplaatsingen beschreven. Uit de resultaten kwam een aantal grote lijnen naar voren. Hierbij gaat het om de ernst van de problematiek, het verschil tussen jongens en meisjes en het typerende van de doelgroep in de regio Haaglanden/Zuid-Holland. Deze drie aspecten staan in dit hoofdstuk nader beschreven.

4.1 Ernst van de problematiek

Uit het vorige hoofdstuk blijkt dat de jeugdigen in het onderzoek op alle levensgebieden problemen hebben. Onderstaande tabel geeft een overzicht van het percentage jeugdigen waarbij op elk van de gebieden problemen spelen. Alle jeugdigen hebben externaliserende problemen, zoals oppositioneel gedrag, plegen van delicten of weglopen. Bij de beschrijving van het verschil tussen jongens en meisjes in de volgende paragraaf wordt hier nader op in gegaan. Het gaat altijd om een combinatie van een aantal problemen. Gemiddeld zijn dit er 5.

Bijna de helft van de jeugdigen heeft daarnaast ook internaliserende problemen. Bijna altijd doen zich problemen in de thuissituatie voor. De meerderheid van de jeugdigen heeft relatieproblemen met een of beide ouders. Het merendeel van de ouders ervaart problemen in de opvoeding. Voor zover bekend is, komt mishandeling van de jeugdige regelmatig voor.

Meer dan de helft van de jeugdigen heeft problemen op school. Nog meer jeugdigen spijbelen regelmatig. Ruim de helft heeft geen dagbesteding (school/werk). Aan bijna alle jeugdigen is al eerder hulp verleend.

Kortom, enkelvoudige problematiek komt bij deze groep jeugdigen niet voor. Het gaat in alle gevallen om complexe probleemsituaties.

Tabel 11: Problematiek van jeugdigen bij BJZ HL/ZH naar levensgebieden (in %, N=124)

Levensgebieden jeugdige	BJZ HL/ZH: (N=124) %
Externaliserende problemen	100
Internaliserende problemen	47
Lichamelijke problemen	22
Problemen met intelligentie	25
Leefsituatie en gezinsrelaties	
Problemen ouders	85
Relationele problemen jeugdige-ouders	94
Opvoedingsproblemen	77
Mishandeling jeugdige	36
School	
Problemen op school	65
Spijbelen	71
Vrije tijd/dagbesteding	
Geen dagbesteding	57
Voorgaande hulpverlening	98

Tabel 12: Overzicht van verschillen tussen jongens en meisjes
bij BJZ HL/ZH (in %)

Verschillen jongens en meisjes	Jongens (N=48) %	Meisjes (N=76) %
Reden plaatsing*		
Bescherming voorkoming geweld tegen zichzelf	54	40
Bescherming voorkoming geweld tegen omgeving	23	3
(Dreiging) slachtoffer prostitutie/seksueel misdrijf	15	57
Verblijfplaats voor plaatsing		
Thuis	45	46
Residentieel	40	26
Dakloos	15	24
Externaliserende problematiek		
Weglopen*	63	88
Oppositieel gedrag	63	75
Delicten*	90	47
Agressief gedrag*	75	45
Drugs/gokken	50	50
Seksueel overschrijdend gedrag*	19	58
(Vermoeden) prostitutie*	4	55
Antisociaal gedrag	38	21
Aandachtstekortstoornis*	25	11
Internaliserende problematiek		
Depressief	21	24
Zelfbeschadigend gedrag	17	29
Psychiatrische problematiek	13	8
Dagbesteding*		
School	13	29
Andere dagbesteding	21	4
Geen dagbesteding	60	55
Ontstaan problematiek		
3-5 jarige leeftijd	33	13
Basisschool	38	36
Middelbare school	23	49
* p< .05		

4.2 Verschillen tussen jongens en meisjes

De jongens en meisjes die door een crisissituatie in een justitiële jeugdinrichting verblijven verschillen op een groot aantal punten. In tabel 12 staan de belangrijkste verschillen samengevat. De vetgedrukte percentages geven aan bij welk van beide geslachten het kenmerk significant vaker voorkomt.

Jongens worden vaker geplaatst om zichzelf of de omgeving te beschermen tegen escalatie van geweld. Meisjes dreigen vaker slachtoffer van prostitutie of mishandeling te worden of zijn dit al. Jongens verblijven voor de aanmelding van de crisissituatie vaker in een residentiële setting, terwijl meisjes dan relatief vaak dakloos zijn. Zowel jongens als meisjes hebben allemaal externaliserende problemen. Jongens plegen vaker delicten, zijn vaker agressief en hebben vaker (kenmerken van) aandachtstekortstoornissen dan meisjes. Meisjes lopen vaker weg dan jongens, vertonen vaker seksueel grensoverschrijdend gedrag, begeven zich vaker in de prostitutie of er wordt vermoed dat ze dit doen. Wellicht gaat het hierbij deels om meisjes die slachtoffer van loverboys zijn. Veel jeugdigen hebben overdag geen tijdbesteding. In de overige situaties gaan relatief meer meisjes dan jongens naar school en hebben jongens vaker een andere dagbesteding. Tot slot verschillen jongens en meisjes in het moment waarop de problemen zich als eerste manifesteren. Bij jongens is dit vaker dan bij meisjes al op 3-5 jarige leeftijd, terwijl dit bij meisjes vaker pas op de middelbare school is.

4.3 Regionale kenmerken

De resultaten van het onderzoek zijn vergeleken met de resultaten uit een landelijk onderzoek.

Op een aantal punten zijn er verschillen. De kenmerken van de crisisgeplaatste jeugdigen in de regio's Haaglanden en Zuid-Holland staan in tabel 13 (volgende pagina). De percentages zijn afgezet tegen de landelijke cijfers.

Tabel 13: Kenmerken van de crisisgeplaatste jeugdigen bij BJZ HL/ZH (N=124) ten opzichte van landelijke gegevens (n=110)

Kenmerken	BJZ HL/ZH %	landelijk %
Geslacht		
Meisjes	60	50
Jongens	40	50
Etnische achtergrond jeugdige		
Nederland	49	64
Marokko	13	5
Verblijfplaats voor plaatsing		
Thuis bij beide ouders	15	11
Residentieel	30	20
Externaliserende problematiek		
Weglopen	78	49
Oppositieel gedrag	70	64
Plegen van delicten	64	45
Agressief gedrag	57	56
Risicovol middelengebruik	50	39
Seksueel grensoverschrijdend gedrag	43	17
(Vermoeden van) prostitutie	35	17
Antisociaal gedrag	27	57
Aandachtstekortstoornissen	16	18
Internaliserende problematiek*		
Depressief	23	36
Zelfbeschadigend gedrag	24	26
Psychiatrische problematiek	10	17
Intelligentieproblemen	25	19
Ontstaan problematiek		
3-5 jarige leeftijd	21	10
Basisschool	36	19
Middelbare school	39	?
Voorgaande hulpverlening	98	77
* zie tekst		

In de regio blijken meer meisjes geplaatst te worden dan landelijk het geval is en hebben meer jeugdigen een Marokkaanse achtergrond dan landelijk.

Een groter percentage van de jeugdigen dan landelijk verblijft voor de aanmelding in een residentiële setting. Zowel landelijk als regionaal komen externaliserende problemen veelvuldig voor. Landelijk hebben jeugdigen vaker antisociale problemen dan in de regio Haaglanden. Wat betreft agressief gedrag en aandachtstekorten is de groep jongeren representatief. De overige externaliserende problemen komen echter bij de jeugdigen in Haaglanden vaker voor dan landelijk. De verschillen in percentages kunnen deels veroorzaakt worden door interpretatieverschillen in beide onderzoeken. Het feit blijft echter dat relatief veel jeugdigen in de regio met externaliserende problemen kampen.

Een verschil tussen jeugdigen uit Haaglanden en Zuid-Holland ligt in het aandeel jeugdigen met internaliserende problemen (39% resp. 65%). Dit verschil is met name te wijten aan het aandeel jeugdigen met depressieve klachten. Jeugdigen in Haaglanden zijn, voor zover bekend, minder vaak depressief dan de jeugdigen uit Zuid-Holland (18% resp. 32%). Het percentage depressieve jeugdigen uit Zuid-Holland komt overeen met het landelijke percentage (36%). Er komen in de regio vaker intelligentieproblemen voor en vergeleken met landelijk hebben relatief veel jeugdigen al eerder hulp gehad.

5. Samenvatting en conclusies

In het voorgaande is een beschrijving gegeven van jeugdigen die op grond van een civielrechtelijke maatregel in een justitiële inrichting verblijven. Het gaat om 124 crisisplaatsingen van jeugdigen uit de regio's Haaglanden en Zuid-Holland midden en noord die tussen augustus 2003 en december 2004 gerealiseerd zijn. Uit de resultaten komen drie lijnen naar voren.

- Er komt duidelijk naar voren dat het gaat om ernstige probleemsituaties. De jeugdigen in het onderzoek hebben te kampen met een veelheid aan problemen op alle levensgebieden. Het gaat om een combinatie van problemen in de thuissituatie, gedragsproblemen en psychische problemen, problemen op school en dagbesteding. De problemen doen zich al lange tijd voor. Alle jeugdigen hebben al eerder verschillende vormen van hulp gehad. De hulp heeft echter tot nu toe nog niet zoveel resultaat opgeleverd, dat de jeugdigen uit de problemen blijven.
- Opvallend zijn de verschillen tussen jongens en meisjes. Jongens hebben vaak al vanaf heel jonge leeftijd problemen. Ze plegen vaker delicten, zijn agressief en hebben vaker een aandachtstekortstoornis dan meisjes. Ze moeten vaker tegen geweld beschermd worden en ze hebben vaker een andere dagbesteding dan school. Meisjes zijn of dreigen vaak het slachtoffer te worden van prostitutie of een seksueel misdrijf. Het vermoeden bestaat dat veel van deze meisjes het slachtoffer van loverboys zijn. Veel van hen zijn dakloos voor de plaatsing, lopen vaak weg en vertonen seksueel grensoverschrijdend gedrag. Hun problemen beginnen vaak pas op de middelbare school.
- De groepen jeugdigen uit Haaglanden en uit Zuid-Holland verschillen onderling alleen significant in het voorkomen van internaliserende problemen. Uit de vergelijking met landelijke gegevens komen de kenmerkende problemen voor de regio's Haaglanden en Zuid-Holland naar voren. Zo gaat het in de regio Haaglanden/Zuid-Holland om relatief veel meisjes en allochtone jongeren (m.n. Marokkanen).

Wellicht zijn er in de Randstad meer loverboys actief. Bijna alle externaliserende problemen komen in de regio vaker voor dan landelijk, terwijl veel meer jongeren in de regio al eerder hulp hebben gehad. Daarnaast is het percentage jongeren met een licht verstandelijke handicap, voor zover bekend, relatief hoog in de regio.

6. Aanbevelingen

In dit laatste hoofdstuk staat een aantal aanbevelingen. Deze aanbevelingen zijn op grond van de resultaten geformuleerd. Dit zijn inhoudelijke aanbevelingen voor een passend zorgaanbod en aanbevelingen voor uitbreiding van onderzoek.

6.1 Gewenste zorg

De onderzochte groep jeugdigen is er een met ernstige problemen, die zich op alle levensreinen voordoen. Voor de organisatie van gepaste zorg kan een tweesporenbeleid gehanteerd worden. Hulpverlening aan deze groep kan preventief aangepakt worden (eerste spoor). In alle gezinnen doen zich namelijk problemen voor op het gebied van huisvesting, financiën werk, psychische en andere problemen van de ouders. Steun aan risicogezinnen kan escalatie van de problematiek deels voorkomen. Uit een recent onderzoek naar de ervaringen van civielrechtelijk geplaatste jongeren in een JJI (Van der Vlugt en de Jong, 2005) blijkt dat deze jongeren behoefte hebben aan duidelijkheid en structuur thuis. De opvoeding van hun ouders laat, volgens de jongeren, veel te wensen over. Gerichte opvoedingsondersteuning kan dan preventief werken.

De jeugdigen die nu met de geëscaleerde problematiek te maken hebben, moeten nu passende hulp krijgen (tweede spoor). Al deze jeugdigen hebben externaliserende problemen. Bij veel van hen zal behandeling van dit gedrag nodig zijn b.v. sociale en andere vaardigheidstrainingen. Daarnaast heeft een groot deel voor internaliserende problematiek en problemen op school hulp nodig. De manier waarop de hulp aangeboden wordt, bepaalt de effectiviteit. Bijna alle jongeren in het onderzoek hebben al de nodige professionele hulp gehad. Uit het onderzoek van Van der Vlugt en de Jong (2005) blijkt dat een deel van de crisisgeplaatste jongeren twijfelt of het aanbieden van eerdere, andere of betere hulp nut heeft. Deze jongeren denken dat ze andere hulp toch niet geaccepteerd zouden hebben. Ze hebben meer behoefte aan steun uit hun sociale netwerk. Ze ondervinden veel steun, wanneer ze kunnen praten met familie en

vrienden. Dit geeft aan dat familienetwerkberaden en Eigen krachtconferenties in deze probleemsituaties zinvol kunnen zijn.

De jongeren geven expliciet aan dat ze in ieder geval zelf willen meepraten over de hulp die verleend wordt. Met name jongens wijzen erop dat ze gemakkelijker over hun problemen praten, wanneer ze 'iets doen'. Gezien de lange hulpverleningsgeschiedenis is voor deze groep jeugdigen nadrukkelijk van belang om goed af te wegen welke zorg mogelijk en zinvol is.

Verder vraagt het relatief grote aantal jeugdigen met licht verstandelijke handicap om een specifiek aanbod.

Gezien de complexiteit van de problematiek is samenwerking met zorgaanbieders nodig om een sluitend netwerk van samenhangende zorg te kunnen bieden. BJZ heeft reeds initiatieven genomen. Zo zijn er samen met zorgaanbieders afspraken gemaakt over het urgentieplan en is samen met de zorgaanbieders uit de verschillende jeugdzorgsectoren (GGZ, Jeugdhulpverlening, Jeugdbescherming en LVG) het profiel Jeugdzorg Extra opgezet. Binnen dit project ontwikkelen de ketenpartners een zorgaanbod voor jeugdigen met ernstige gedragsproblemen.

6.2 Uitbreiding onderzoek naar regio Zuid-Holland zuid

De onderzoekgegevens geven een beeld van de achtergrond van civielrechtelijk geplaatsten jeugdigen in een JJI. Het gaat in dit onderzoek om jeugdigen uit de regio Haaglanden en Zuid-Holland noord en midden. Jeugdigen uit de regio Zuid-Holland zuid zitten niet in het onderzoek. Om een volledig beeld te krijgen van de jeugdigen uit het werkgebied van Stichting Bureaus Jeugdzorg Haaglanden/Zuid-Holland is het aan te bevelen het onderzoek uit te breiden. Onderzoek naar civielrechtelijk geplaatsten in de regio Zuid-Holland Zuid zal het beeld van de doelgroep completeren. Het wordt dan ook duidelijk aan welke zorg behoefte is in de regio.

6.3 Jeugdigen met een strafrechtelijke maatregel

Uit landelijk onderzoek (Boendermaker, Eijgenraam, & Geurts, 2004) is bekend, dat de juiste plek voor hulpverlening en behandeling veelal ontbreekt, waardoor zowel de jongens als meisjes in een justitiële instelling terecht komen. Het overheidsbeleid stuurt aan op (de bouw van) aparte instellingen voor de hulpverlening en behandeling van deze jeugdigen. Apart betekent in dit geval afzonderlijk van strafrechtelijk geplaatste jeugdigen. Civielrechtelijk geplaatste jeugdigen horen volgens de overheid in de jeugdzorgketen en niet in de strafrechtketen. Zowel bij civielrechtelijk als strafrechtelijk geplaatste jongeren gaat het echter om ernstige gedragsproblematiek aangevuld met psychische problemen. Beide groepen zouden dus van hetzelfde zorgaanbod kunnen profiteren. Om inzicht te verwerven in de verschillen en overeenkomsten tussen beide groepen in de regio is het zinvol om ook een dossieronderzoek te verrichten onder jeugdigen met een strafrechtelijke maatregel. De informatie geeft een handvat voor de ontwikkeling van het beleid van Bureau Jeugdzorg. Door dezelfde gegevens als bij civielrechtelijk geplaatsten te verzamelen kunnen beide groepen vergeleken worden. De informatie geeft aan welke vormen van hulp noodzakelijk zijn, in hoeverre de behoefte aan hulpvormen verschilt voor beide groepen en in hoeverre ze van hetzelfde zorgaanbod kunnen profiteren.

6.4 Uitbreiding naar andere doelgroepen

Voor het dossieronderzoek is een instrument ontwikkeld om relevante informatie te verzamelen over specifieke groepen cliënten van Bureau Jeugdzorg. Dit instrument kan gebruikt worden om ook de problematiek van andere cliënten van Bureau jeugdzorg in kaart te brengen. De checklist kan niet zonder meer gebruikt worden. Op sommige onderdelen zal de checklist te gedetailleerd of niet van toepassing zijn; op andere punten zullen vragen juist aangevuld of specifiekere moeten worden. Door voortdurende aanpassing zal uiteindelijk een basisinstrument ontstaan waarmee de populatie cliënten in beeld gebracht kan worden. Aanvullende onderdelen of onderzoeken kunnen het algemene beeld verdiepen. Herhaalde metingen kunnen trends duidelijk maken, zoals verwij-

patronen, veranderingen in problematiek van specifieke doelgroepen, verandering in hulpvragen, verandering in de effectiviteit van zorg.

Geraadpleegde bronnen

Boendermaker, L., Eigenraam, K., & Geurts, E. (2004). *Crisisplaatsingen in de opvanginrichtingen*, Utrecht, NIZW Jeugd.

Goderie, M., Steketeer, M., Mak, J., & Wentink, M. (2004). *Samenplaatsing van jongeren in justitiële jeugdinrichtingen*. Utrecht, Verwey-Jonker Instituut.

Justitiële jeugdinrichtingen (2002). Brochure, Den Haag, Dienst Justitiële Jeugdinrichtingen.

Kinderrechters in Nederland luiden de noodklok. Manifest. Den Haag, 10 februari 2004

Landelijk rapport crisisplaatsingen JJI's (2005). Utrecht, Inspectie Jeugdzorg.

Vlugt, I. van der, & Jong, I. de (2005). *Verkeerde afslag? Eerdere ervaringen met steun en hulp van civielrechtelijk geplaatste jongeren in een JJI*. Een praktijkgericht onderzoek. Utrecht, Collegio, Transact.

www.dji.nl

Stichting Bureaus Jeugdzorg
Haaglanden/Zuid-Holland

Colofon

Dit is een uitgave van Stichting Bureaus Jeugdzorg Haaglanden/Zuid-Holland,
Afdeling Onderzoek, Ontwikkeling en Opleiding (O³)

De Horst 4
2592 HA Den Haag
070 - 3004444

Tekst: Emmy Berben
Art Direction: Fred Juist Concepts
Druk: Van Driel

De ernst van een civiele crisisplaatsing
Kenmerken van jeugdigen die op grond van een civielrechtelijke crisisplaatsing in
een JJI verblijven.

© 2006, Stichting Bureaus Jeugdzorg Haaglanden/Zuid-Holland

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in
een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, op welke wijze ook, zonder de uit-
drukkelijke, voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

**Stichting Bureaus Jeugdzorg
Haaglanden/Zuid-Holland**